

Handläggare
Chloé Johnsson
Telefon: 08-508 010 93

Till
Järva stadsdelsnämnd

Förslag till avfallsplan för Stockholm 2025-2030

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2024/823

Förvaltningens förslag till beslut

Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Avfallsnämnden har remitterat förslag om ny avfallsplan för Stockholm, som ska gälla under perioden 2025-2030, till Järva stadsdelsnämnd för yttrande. Avfallsplanen är i stort en revidering av nuvarande avfallsplan.

Planen har fyra huvudmål som bryts ned till mer detaljerade delmål och varje delmål har ett antal åtgärder som stadens förvaltningar och bolag ansvarar för att utföra för att uppnå målen. Förvaltningen är positiv till förslaget om Avfallsplan för Stockholm 2025-2030 och dess innehåll. Förvaltningen anser att det är en bra och framåtsträvande avfallsplan med skärpta krav på till exempel cirkulär ekonomi, matsvinn och minskad resursanvändning och har synpunkter som handlar om förtyligande kopplat till bl.a. kommunikation, fastighetsägarnas ansvar och dricksfontäner.

Bakgrund

Järva stadsdelsnämnd har tidigare fått yttra sig angående förslag till avfallsplan för Stockholm 2025-2030 och inkomna synpunkter har föranlett justeringar i dokument. Järva stadsdelsnämnd har erhållit en remiss med förslag till avfallsplan 2025-2030 för Stockholms stad med ändringar från kommunstyrelsen. Förslaget har förutom till Järva stadsdelsnämnd skickats till övriga stadsdelsnämnder, facknämnder samt Kulturhuset Stadsteatern AB och Stockholms Stadshus AB. Yttrandet ska vara tillhandahållet hos stadsledningskontoret den 1 april 2025.

Ärendet

Syfte

Syftet med avfallsplanen är att ha en strategi för Stockholms stads och andra aktörers arbete inom avfallsområdet – vid planering av nya områden, vid prövning av bygglov, i tillsyn över miljöfarlig verksamhet samt för hur invånarna och verksamheterna i staden ska förebygga avfall och hantera det avfall som uppstår. Avfallsplanens fokus ligger på kommunalt avfall, det vill säga det avfall som uppkommer hos hushållen samt liknande avfall från verksamheter. Avfallsplanen redovisar de mål och åtgärder som kommunen långsiktigt planerar för, så att avfallets mängd och farlighet kan minska, inklusive mål och åtgärder för avfall som kommunen har rådighet över genom sina verksamheter.

Avfallsplanen utgår från de globala målen i Agenda 2030, de nationella och regionala miljömålen samt har koppling till stadens miljöprogram. Avfallshanteringens centrala roll i stadens övergripande klimat- och miljöarbete innebär ett ansvar och en plattform att utgå från när det gäller att informera och vägleda stadens boende och verksamma om hur de kan minska sin klimat- och miljöpåverkan

Genomförande och uppföljning

Samtliga av avfallsplanens delmål och åtgärder riktar sig internt inom staden där nämnder och bolagsstyrelser har givits ansvar för genomförande. Staden kan dock inte uppnå målen på egen hand utan arbetet behöver ske i nära samverkan med fler aktörer i samhället.

Delmål och åtgärder bör i möjligaste mån arbetas in i respektive organisations verksamhetsplan och följas upp i verksamhetsberättelsen. För att bedöma hur arbetet går med att nå planens mål behöver kontinuerliga uppföljningar göras under planperioden. På så sätt finns också möjlighet att i ett tidigt skede se om förstärkta resurser eller ett annorlunda arbetssätt krävs inom något område. Avfallsnämnden har det övergripande ansvaret för uppföljning av avfallsplanens genomförande och under våren 2028 kommer en halvtidsuppföljning att genomföras.

Vissa av planens åtgärder kan innebära ökade kostnader för både Stockholms stad, fastighetsägare och andra aktörer jämfört med idag. Detta bör dock relateras till de kostnader som uppkommer vid avsaknad av planering och styrning, både ur ett individ- och samhällsperspektiv. Flertalet av dessa kostnadsökningar har sitt ursprung i förändrade lagkrav.

Hållbar konsumtion och cirkularitet

EU:s avfallshierarki utgår ifrån förebyggande insatser. Att förebygga avfall handlar om att minska mängd avfall och farlighet, det vill säga om åtgärder som görs innan avfallet uppstår. Konsumtionen behöver minska och produktionen behöver göras mer materialeffektiv med som resultat varor och produkter med längre hållbarhet med möjlighet att repareras och uppdateras.

Förebyggande insatser är utgångspunkten för den s.k. cirkulära ekonomin, som handlar om att material och näringsämnen ska stanna kvar i cirkulära flöden genom återanvändning och återvinning. Uttaget av nya råvaror och uppkomsten av avfall ska vara minimalt och befintliga resurser i stället tas tillvara på och återanvänds. Omställningen från en linjär till en cirkulär ekonomi kräver nya tankesätt och förändrade konsumtions- och beteendemönster. Här har staden rådighet genom att exempelvis sätta avfallstaxan, utforma insamlingssystem, kommunicera avfallsförebyggande insatser till hushåll, fastighetsägare, verksamheter.

I stadens cirkulära omställning är följande flöden prioriterade: 1) Bygg- och anläggningsmaterial inklusive massor, 2) Plast, 3) Livsmedel, 4) Batterier och fordon, 5) Elektronik och IT-utrustning, 6) Möbler och inventarier, 7) Textil, 8) Energi och 9) Vatten. Vid upphandling och inköp har staden stor möjlighet att påverka leverantörer i flera led.

Förpackningar

De nya bestämmelserna kopplade till förpackningar innebär att kommunen från och med 2024 får ansvar för insamling av förpackningar från hushåll samt verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll eller som har anmält att verksamheten vill ha kommunal insamling. Som ett komplement till den fastighetsnära insamlingen ska kommunen från 2027 tillhandahålla publika, lättillgängliga insamlingsplatser för skrymmande förpackningar av papper och plast. Trafiknämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna kommer att ansvara för insamling och transport av det förpackningsavfall som uppkommer i stads- och gatumiljö samt parker.

Förpackningsproducenterna kommer via så kallade producentansvarsorganisationer ha kvar det operationella ansvaret för verksamheternas förpackningar, och är skyldig att ordna mottagningsplatser för förpackningar från verksamheter. Denna producentansvarsorganisation är även ansvarig för att informera verksamheterna. Verksamheter ska kunna lämna sitt avfall på en

mottagningsplats i sin kommun utan avgift, oavsett volym och frekvens. För de verksamhet som arrangerar en offentlig tillställning utomhus som innebär att besökare producerar förpackningsavfall på tillställningen ska ge besökarna möjlighet att sortera ut förpackningsavfall.

Mål och åtgärder

Avfallsplanen innehåller fyra huvudmål där det ges en vision för hur det ska se ut 2040. De huvudmålen bryts ned till mer detaljerade delmål för planperioden och till delmålen kopplas åtgärder vilkas syfte är att bidra till att målen kan uppnås. Här redovisas de målen och åtgärder som berör stadsdelsnämnderna.

Mål 1: Avfall från boende och verksamma i staden ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt

Visionen handlar om att mindre avfall uppkommer för att resurser hushålls och produkter används längre genom återbruk, delningstjänster och återvinning. Det avfall som uppkommer tas omhand på ett resurseffektivt sätt och förbrukade material återvinns så långt det är möjligt. Avfall ses som en resurs.

Delmål	Åtgärd	Ansvar
1.1 Den totala mängden avfall ska minska	1.1.2 Anställda i staden ska informeras om avfallsförebyggande och sortering av avfall på arbetsplatsen (2026)	Huvudansvar (alla nämnder och bolag)
	1.1.3 Skapa utökade möjligheter för stockholmarna att hyra, reparera, byta, låna eller ge istället för att köpa nytt (2026)	Bidragande
	1.1.8 Ta fram och fastställa en egen handlingsplan för arbetet med att förebygga avfall och öka sorteringen av det avfall som uppkommer (2028)	Huvudansvar (alla nämnder och bolag)
	1.1.10 Öka användningen av Stocket återbruk för ökad cirkularitet inom stadens verksamheter (2030)	Bidragande (alla nämnder och bolag)
1.2 En större andel av avfallet ska återanvändas samt materialåtervinnas	1.2.4 Kommunikativa insatser för källsortering på populära platser (källsorterande skräpkorgar) (2026)	Bidragande
	1.2.8 Utveckla möjligheten till återanvändning och avfallssortering i stadens egna verksamheter (2027)	Huvudansvar (alla nämnder och bolag)
1.3 Mängden miljöfarligt avfall inklusive elavfall ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt	-	-

1.4 Matsvinnet ska minska och det livsmedelsavfall som ändå uppkommer ska nyttiggöras genom biologisk behandling	1.4.5 Säkerställa fortsatt införande av utsortering av matavfall i stadens verksamheter (2027)	Bidragande (alla nämnder och bolag)
	1.4.6 Genomföra åtgärder för att minska matsvinnet samt följa upp med årlig mätning. Respektive verksamhet redovisar vidtagna åtgärder samt utvärderar effekter av dessa (2030)	Huvudansvar
1.5 Mängden anläggnings-, bygg- och rivningsavfall ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt	1.5.11 Bygga bolag och förvaltning säkerställer rapportering och statistik från anläggningsprojekt för att kunna bidra till framtagandet av en indikator för anläggningsprojekt (2027)	Bidragande (byggande nämnder och bolag)
1.6 Mängden textilavfall ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt	1.6.6 Förebygga uppkomsten av textilavfall från arbetskläder genom att använda cirkulära tjänster som lånegarderob, reparation och övriga tjänster som förlänger livslängden på textil (2027)	Huvudansvar (alla nämnder och bolag)
1.7 Mängden plastavfall ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt	1.7.4 Ta fram och sprida vägledande material och stöd till Stockholms stads verksamheter om hur de kan bidra till en minskad användning av förbrukningsartiklar i plast och ökad utsortering av verksamhetsavfall (inkl. plastförpackningar) (2030)	Bidragande
	1.7.5 Minska användningen av förbrukningsprodukter i plast inom stadens egna verksamheter (2030)	Bidragande (alla nämnder och bolag)
	1.7.7 Etablera systematiskt arbete för att minska användning av förbrukningsartiklar i plast och öka utsortering av verksamhetsavfall (inklusive plastförpackningar) i stadens verksamheter (2030)	Huvudansvar

Även följande indikator är relevant för stadsdelsnämndernas verksamheter att ta hänsyn till: Inköpta förbrukningsartiklar i plast i stadens verksamheter (kg) (delmål 1.7).

Mål 2: Nedskräpningen i staden ska minska

Visionen handlar om att mindre skräp uppkommer för att det är lätt för den som bor eller besöker staden att göra sig av med sitt skräp genom att det finns lättillgängliga och hållbara system för insamling och renhållning. Det finns en förståelse för de problem som nedskräpning man medföra samt en gemensam ansvarskänsla för stadsmiljön.

Delmål	Åtgärd	Ansvar
--------	--------	--------

2.1 Nedskräpningen i stadsmiljön ska minska	2.1.2 Uppställning av högkapacitetslösningar vid välbesökta platser under sommaren (2026)	Bidragande
	2.1.3 Verka för platssamverkan med berörda aktörer såsom näringsidkare, bostadsbolag och centrumägare i syfte att minska nedskräpningen (2027)	Bidragande
	2.1.4 Införa nationellt skyltsystem på skräpkorgar (2027)	Bidragande
	2.1.5 Arbeta systematiskt med kommunikation, nudging och andra insatser för att påverka och förbättra beteenden kopplat till nedskräpning (2027)	Bidragande
	2.1.7 Successivt sätta upp dricksvattenfontäner i hela staden (datum?)	Huvudansvar (tillsammans med trafiknämnden och SVOA)
2.2 Nedskräpning i stadens vattenområden ska minska	2.2.2 Välja skräpkorgar som är tätslutande i sjönära lägen (2027)	Bidragande

Mål 3: Avfallshanteringen ska anpassas till människan

Visionen handlar om att staden har enkla och lättillgängliga system på lika villkor oavsett förutsättningar och behov och som uppmuntrar till återanvändning, delning och återvinning. Alla aktörer har kunskap om betydelse av avfallsförebyggande och korrekt hantering av avfall, samt hämtning och hantering sker under säkra och goda arbetsmiljöförhållanden. Avfallssystem, logistik och transporter är robusta, klimatsmarta och resurs- och energieffektiva samt långsiktigt hållbara, i socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv. De system för avfallshantering som behövs i staden får ta plats och integreras med övriga intressen när staden planeras, byggs och förvaltas.

Delmål	Åtgärd	Ansvar
3.1 Systemen för avfallshantering ska vara enkla, ha god tillgänglighet och vara trygga att använda	3.1.4 Etablera källsortering på populära platser (skräpkorgar) (2026)	Bidragande
3.2 Systemen för avfallshantering ska erbjuda en god arbetsmiljö	3.2.7 Säkerställa god arbetsmiljö i stadens verksamheters interna avfallshantering (2026)	Huvudansvar (alla nämnder och bolag)
3.3 Systemen för avfallshantering tar hänsyn till omgivande miljö	-	-
3.4 Systemen för avfallshantering medför en effektiv och fossilfri logistik	-	-

Mål 4: Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering

Visionen handlar om att planering för hanteringen av avfall finns med i ett tidigt skede på alla nivåer (från regionalt till om- och nybyggnation av enskilda fastigheter) och att avfallsfrågorna beaktas sedan under hela plan- och exploateringsprocessen genom att involverade aktörer har god kännedom och ser avfallshantering som en naturlig del av infrastrukturen. Hantering och transporter av avfall sker på ett miljömässigt korrekt och effektivt sätt. Det finns möjligheter och plats i staden för att utveckla och testa nya samarbetsformer, system och tjänster. Staden planeras och byggs långsiktigt och strategiskt, så att nya krav och behov kopplat till avfallshantering kan integreras på ett smidigt sätt. Stor hänsyn tas till hur vi människor ska ha god tillgänglighet till systemen samtidigt som de anpassas till stadsmiljön i en alltmer förtätad stad. För stockholmaren är återbruk och sortering av avfall en självklarhet, vilket möjliggörs genom de enkla, tillgängliga och attraktiva system som finns i staden.

Delmål	Åtgärd	Ansvar
4.1 Avfallsaspekter vägs in i alla steg i stadsbyggnadsprocessen	-	-
4.2 Långsiktiga platser för etablering av avfallsanläggningar säkerställs	-	-
4.3 Publika system för återbruk och hantering av avfall ska kunna etableras på kommunal mark	4.3.3 Ta fram förslag på lämpliga ytor inom staden som kan användas för insamling av förpackningsavfall på allmän plats (2025)	Bidragande
4.4 Staden samverkar i att hitta hållbara lösningar för fastighetsnära hämtning av avfall	-	-

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Administrativa avdelningen i samråd med avdelningen för stadsutveckling, medborgarservice och fritid.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Generellt om avfallsplanen

Förvaltningen ställer sig positiv till det nya förslaget om avfallsplan och dess åtgärder. Det är positivt att genomförandeperioden sträcker sig fram till 2030 för att stämma överens med miljöprogrammet och övriga styrdokument inom miljöområdet. Förvaltningen anser att avfallsplanen går väl i linje med miljöprogrammets mål, speciellt mål 5 *Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm*, där vikten läggs på avfallsförebyggande insatser och tänket, och även mål 1 *En*

rättvis och inkluderande omställning, där vikten läggs på att göra Stockholmarna delaktiga i omställningen genom ökade kunskaper och engagemang för avfallsfrågor.

För att underlätta arbetet med avfallsfrågor skulle det vara fördelaktigt att inrätta en särskild kontaktperson hos SVOA för förvaltningarna att vända sig till angående exempelvis avfallshantering. En sådan funktion skulle fysiskt kunna placeras inom miljöförvaltningen för att hantera förfrågningar och ge stöd till stadsdelsförvaltningarna. Förvaltningen efterfrågar tydligare kontaktvägar med SVOA för verksamhetsfrågor.

Kommunikation

Kommunikation/information pekas ut som ett viktigt verktyg för att öka invånarnas och verksammas kunskaper och engagemang för avfallsfrågor i åtgärderna 1.2.4 och 2.1.5. Här saknar förvaltningen ett resonemang kring hur kommunikation ska användas och utformas för nudging och för att främja beteendeförändringar hos invånarna. Förvaltningen menar att kommunikationen behöver utvecklas bort från traditionella metoder, såsom folder/infoblad, till mer kreativa och visuella kommunikationsinsatser som syftar till t.ex. minskad nedskräpning. Här behöver staden arbeta enat med gemensamma och effektiva kampanjer där stöd och resurser ges till förvaltningarnas kommunikations- och stadsmiljöverksamheter.

Förvaltningen ser dessutom en möjlighet att inom ramen för parkferiejobb öka ungdomarnas kunskap och engagemang för avfallsfrågor/klimatomställning och mer specifikt bl.a. konsekvenserna från nedskräpning. Här föreslår förvaltningen att SVOA tar fram ett utbildningsmaterial som stadsdelsnämnderna kan använda vid parkferieprojekt.

Fastighetsägarnas ansvar och arbetsmiljö

Avfallsplanen nämner att fastighetsägarna har det yttersta ansvaret att säkerställa/underlätta för att utsortering av förpackningar kan ske genom en väl fungerande och lättillgänglig avfallshantering i fastigheten (s.16, s.23, s.53), samtidigt som hushåll och verksamheter sedan tidigare har en skyldighet att sortera och lämna förpackningar till de insamlingssystem som finns. Fastighetsägarna ansvarar även för att boende får information om hur hanteringen fungerar i fastigheten. Förvaltningen efterfrågar att det i avfallsplanen tydligare framgår vad som omfattas i fastighetsägarnas ansvar i att säkerställa att insamlingen kan ske. Handlar det om att förse verksamheterna med plats eller kärl för insamlingen?

Frågan är aktuell i de fall där plats för källsortering inte finns i själva fastigheten, utan verksamheterna behöver ta sig ut till ett miljörum ett visst antal meter bort. Hur långt bort är det rimligt att ett miljörum ligger så att fastighetsägarens lösning för källsortering är godtagbar? Detta har även koppling till delmål 3.2 *Systemen för avfallshantering ska erbjuda en god arbetsmiljö*.

Farligt avfall

I planen finns det begränsad information om hanteringen av farligt avfall i stadens verksamheter. Det är utmanande för förvaltningens verksamheter att följa regler och rutiner för hanteringen av farligt avfall på grund av dess komplexitet. Detta gör det extra svårt att tillämpa en likvärdig hantering vid olika typer och storlekar av verksamheter. Det är nödvändigt att SVOA och miljöförvaltningen utreder hur stadsdelsförvaltningarna ska hantera detta enligt de regler och rutiner som finns för verksamheter så att det blir ”lätt att göra rätt”.

Återbruksanläggningar

Förvaltningen vill poängtera vikten och möjligheten som återbruksanläggningar (såsom Återbruk Rinkeby) spelar i arbetet med att öka tryggheten i stadsdelsområdet genom att bekämpa olovliga försäljningar och minska nedskräpning som härrör från dessa. Här anser förvaltningen att det är av vikt att dessa anläggningar placeras ut på populära platser så att de är synliga för befolkningen och blir välbesökta. Även en aktiv och riktad kommunikation krävs för att öka invånarnas kännedom om verksamheten så att verksamheten blir ett självklart val när invånarna vill köpa/sälja/skänka varor och produkter i andrahand. Egna undersökningar visar att det finns en hög efterfrågan för hållbara alternativ bland lokalbefolkningen i Järva.

Förvaltningen ställer sig positiv till åtgärden 1.6.6 *Förebygga uppkomsten av textilavfall från arbetskläder genom att använda cirkulära tjänster som lånegarderob, reparation och övriga tjänster som förlänger livslängden på textil*. Förvaltningen anser att staden centralt bör upphandla och säkerställa tillgången till textilier och arbetskläder som är socialt och miljömässigt hållbart tillverkade, t.ex. reflexvästar och andra arbetskläder. Förvaltningen efterfrågar även att staden tar fram ett centralt koncept för cirkulära tjänster såsom lånegarderob, reparation och övriga tjänster kopplade till textilier. Förslagsvis kan en filial till Stocket utvecklas som hanterar textilier och arbetskläder.

Dricksfontäner

Förvaltningen ställer sig generellt positiv till åtgärden 2.1.7 *Successivt sätta upp dricksvattenfontäner i hela staden*, även om andra av stadens styrdokument tar upp detta. Att sätta upp

dricksfontäner inte bara minskar behovet för invånarna att köpa engångsflaskor men även ger tillgång till vatten vid extremväder såsom värmeböljor. Att dra upp vattenledningar och sätta upp dricksfontäner innebär dock höga kostnader. Även driften av dricksfontäner är kostsam i och med att vatten är ett livsmedel och ska således följa de krav som ställs med tillsyn, kontroll och provtagningar. Här ser förvaltningen behov av att utreda och förtydliga ansvarsfördelning mellan stadsdelsförvaltningarna, trafikkontoret och SVOA. Enligt förvaltningen bör ansvarsfördelningen delas upp i tre ansvarsområden och samtliga behöver förtydligas: 1) det övergripande strategiska ansvaret som kartlägger behovet över hela staden; 2) investeringen av anläggningarna; 3) driftansvaret över anläggningarna.

Nedskräpning och källsorteringskärl i parkmiljö

Förvaltningen anser att aktiviteten 2.1.2 *Uppställning av högkapacitetslösningar vid välbesökta platser under sommaren* bör förtydligas med tanke på vad det skulle innebära och hur det skulle förenas med övriga mål om bl.a. arbetsmiljö.

Vidare beskriver avfallsplanen implementeringen av källsorteringskärl i offentlig parkmiljö där ett system med mellanlagrings- och omlastningsstationer sätts på plats. Förvaltningen anser att det bör förtydligas hur driften av källsorteringskärlen kommer att påverkas av detta. Förvaltningen menar att arbetsmiljön kommer att påverkas avsevärt hos driftverksamheter som börjar hantera fler källsorteringskärl. Placering av fler kärl i välbesökta parker är en fördel, men medför också utmaningar då trafiken förväntas öka på dessa platser. Att säkerställa att tömningen kan genomföras på ett sätt som minimerar risken för tung och felaktig belastning är avgörande, därför behöver mål 3.2 *Systemen för avfallshantering ska erbjuda en god arbetsmiljö* vägas in i utformningen av dessa system.

Toni Mellblom
Stadsdelsdirektör
Järva stadsdelsförvaltning

Jonas Eliasson
Avdelningschef
Järva stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Avfallsplan 2025, slutversion exklusive ändringsmarkering
2. Relaterade lagar, förordningar, strategier och mål ändringar mellan utställning och slutversion
3. Avfallshantering i Stockholms stad, ändringar mellan utställning och slutversion

4. Uppgifter om nedlagda deponier i Stockholms stad, ändringar mellan utställning och slutversion
5. Sammanställning av all åtgärder och ansvariga ändringar mellan utställning och slutversion
6. Följebrev – Förslag till avfallsplan för Stockholm 2025-2023

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Toni Mellblom, Stadsdelsdirektör	2025-03-05
Jonas Eliasson, Avdelningschef	2025-03-04